

Yttrande över slutbetänkande *Fler möjligheter till ökat välbefinnande* SOU 2025:96

Södertälje kommun lämnar följande yttrande över slutbetänkande *Fler möjligheter till ökat välbefinnande*.

4.4.2 Tillgängliggör svensk data samt 4.4.3 Minska osäkerheten kring datahantering

Södertälje kommun ser att den digitala utvecklingen är av stor vikt för offentlig sektors framtid och en adekvat datadelning kan tänkas bli en nyckel. Kommunen ser positivt på insatser som minskar osäkerheten kring datahantering samt förbättrar offentliga organisationers förmåga att dela data med varandra på ett effektivt och omsorgsfullt sätt. Kommunen tror också att det i framtiden kommer användas allt fler välfärdstekniker – hos brukare och patienter – som kan vara av nytta för flera offentliga aktörer samtidigt. Därför välkomnas förutsättningar som tydligt möjliggör och förenklar för offentliga aktörer att använda samma tekniska lösningar och kunna dela tillhörande data på ett varsamt men effektivt sätt. Det skulle innebära fördelar för både brukare/patienter och det offentligas resurseffektivitet.

4.4.4 Förbättra den digitala infrastrukturen i offentlig sektor

Södertälje kommun ställer sig positivt till att införa ett utvecklingsprojekt som ska ge förslag på hur en marknadsplats för digitala lösningar kan utformas. Att en central aktör med betydande resurser och kompetens skulle hantera certifieringen av digitala lösningar till offentlig sektor skulle kunna medföra resursbesparingar, mer tid till implementering och att snabbare kunna gå från upptäckt behov till inköpt lösning. Kommunen uppfattar att det finns flera digitala lösningar som skulle kunna vara intressanta för verksamheterna men svåra och krävande att upphandla, eftersom det exempelvis saknas centraliserade standarder. I sådana situationer kan det finnas ett värde i att kravställaren är resursstark, erfaren och med uppbyggd kompetens på området. Kommunen är generellt sett positivt inställd till en marknadsplats men ser att om en sådan marknadsplats införs är det av vikt att kravställningen och godkännandet av enskilda lösningar inte sker för långsamt. Det skulle kunna riskera att lösningens önskade effekt bli begränsad. Ytterligare bör utvecklingsprojekt beakta perspektivet om hur kommuner och regioners behov kan beaktas och om eventuellt SKR/Adda borde ges en roll i förhållande till marknadsplatsen.

4.4.5 Stärk förmågan till digital innovation i offentlig sektor

Södertälje kommun tillstyrker kommissionens förslag inom avsnitt 4.4.5 men vill framföra synpunkten att översynen bör prioritera områden i offentlig sektor som står inför stora kompetensutmaningar och där automatisering eller beslutsstöd samtidigt kan frigöra tid från befintlig personal.

5.3.4 Mer ändamålsenliga och effektivare utbildningsval

Kommunen anser att möjligheten till kortare och mer fokuserade utbildningar inom yrkeshögskolan är positivt – både för arbetslivet och studerande. Det är dock viktigt att det finns ett engagemang och deltagande från arbetslivet vid skapandet, ansökan och genomförandet av yrkeshögskoleutbildningar. Det är resurskrävande att skapa och ansöka om utbildningar. Bidrar inte arbetslivet till att utbildningarna får studerande kan det bli kostsamt för anordnare att driva utbildningarna med för få studerande.

Södertälje kommun ställer sig positivt till öppenhet mot internationell kompetens. Kommunen vill poängtera att i sammanhanget bör även låg- och medelkvalificerad kompetens beaktas, då

omställningen mot yrkesprogram inte med säkerhet går i den takt som arbetsmarknaden behöver. Kommun anser att det är bra och viktigt med matchning mot arbetsmarknadens behov.

5.3.6 STEM och möjligheten att göra kloka utbildningsval

Kommunen instämmer i att det är viktigt med ett ökat kvalificerat förebildsarbete men anser att det finns bättre sätt att bedriva ett sådant än genom inspirationsföreläsningar som har låg vetenskaplig evidens.

10.4.1 En reformerad hyresmarknad

Införandet av fri hyressättning kan medföra risker för att ytterligare förstärka såväl social som ekonomisk utsatthet samt bidra till ökad bostadssegregation. Områden som i dag klassificeras som utsatta eller särskilt utsatta utgörs till stor del av hyreslägenheter. Om fri hyressättning införs, finns en risk att hyresnivåerna i dessa områden kommer att sjunka i förhållande till mer attraktiva bostadsområden. Detta kan i sin tur leda till att hyresgäster med svagare ekonomiska förutsättningar i högre grad koncentreras till redan utsatta områden, vilket ytterligare förstärker bostadssegregationen.

Vidare bedöms förslaget om att kompensera med ökat bostadsbidrag inte vara tillräckligt för att stimulera en omflyttning till dyrare områden, det riskerar dessutom att motverka ambitionen att minska biståndsberoendet. De incitament som föreslås för att stimulera nybyggnation anses inte väga upp de negativa konsekvenser som en ökad bostadssegregation skulle innebära. Förslaget att hyresgästen själv ska förhandla om sin hyra riskerar att missgynna redan utsatta grupper.

11.3.1 Förändrat perspektiv kring privata utförares lämplighet

Södertälje kommun är positiva till och tillstyrker kommissionens bedömningar i avsnitt 11.3.1. I sammanhanget kan det dock påtalas att det i praktiken är en balansgång mellan kontroll och tillit mellan kommun och utförare. Om utförare upplever att det offentliga saknar tillit och samtidigt har lättare att säga upp avtal eller kan ge ofördelaktiga bedömningar - som följer med i framtida upphandlingar kan det finnas risk att vissa seriösa utförare skulle bli mer återhållsamma vad gäller insyn.

Södertälje kommun stödjer förslaget att privata utförare aktivt måste påvisa sin lämplighet i stället för tvärtom, att kommuner behöver påvisa utförarens olämplighet. Det är bra eftersom det flyttar ansvaret till de privata utförarna och låter kommunen fokusera på kvalitetsfrågor. Genomförs förändringarna påverkas kommunernas förutsättningar för planering positivt.

11.3.2 Revidera eller upphäv lagen om valfrihetssystem

Södertälje kommun är av uppfattningen att LOV i sin nuvarande form har betydande risker, varför kommunen ser positivt på en översyn av LOV. I sammanhanget kan det påtalas att en viss valfrihet och inflytande över valet av utförare även kan skapas med LOU. Även om det sannolikt innebär färre alternativ så kan det också innebära bättre förutsättningar för att säkerställa färre kriminella/oseriösa alternativ att välja mellan.

11.3.4 Samla, dela och tillgängliggöra information

Södertälje kommun är positiva till förslaget om ett gemensamt register för att kunna ta del av information och lärdomar från andra innan avtal tecknas. Det är viktigt att tonvikten läggs på tidig upptäckt av brister innan avtal ingås eftersom dessa annars kan behöva hävas. Det finns liknande förslag i andra utredningar, exempelvis inom ramen för *“För barn och unga i samhällets vård”* (SOU 2023:66) där det också förestås ett register. Förslaget bör ses i relation till övriga förslag på register och kopplingen till den nya Utbetalningsmyndigheten behöver förtydligas. Syftet är att skapa en helhetslösning där information om aktörer, kvalitet och eventuella brister samlas och kan användas både för uppföljning och för att säkerställa korrekta utbetalningar. Registret bör även omfatta NKI-mätningar (Nöjd-Kund-Index) för att ge en bild av kvaliteten ur brukarnas perspektiv och bidra till kontinuerlig förbättring.

11.3.5 Offentlighetsprincip för offentligt finansierad välfärd

Södertälje kommun är positiv till att offentlighetsprincipen ska gälla för all offentligt finansierad välfärd. När verksamhet finansieras offentligt och kommunen ansvarar för uppföljning av kvalitet och resultat bör det kunna granskas på samma sätt som den verksamhet som bedrivs av offentliga utförare. Därför är offentlighetsprincipen överordnad eventuella affärshemligheter och konkurrensmöjligheter.

Offentlighetsprincipen säkerställer insyn i hur skattemedel används, förebygger oegentligheter och stärker förtroendet för verksamheter. Genom öppenhet kan medborgare och beslutsfattare följa upp kvalitet och effektivitet, vilket är särskilt viktigt när privata aktörer utför tjänster på uppdrag av det offentliga. Södertälje kommun tillstyrker förslagen under avsnitt 11.3.5.

11.3.6 Lägre krav för uteslutning och lättare att säga upp avtal

Södertälje kommun är positiv till att det införs fler verktyg för kommuner att utesluta aktörer eller för att häva avtal. Sanningsförsäkran är positivt men det kommer krävas fler lagändringar, tillgång till register och bättre samarbete med rättsvårdande myndigheter för att nå målet. Den nya sekretesslagen kommer att tillgodose en del av behoven. Kommunerna behöver exempelvis kunna hålla inne vårdavgifter vid påvisade brister och kunna häva ramavtal. Det saknas sanktionsmöjligheter och kommuner bör kunna använda avgiften för att säkra kvalitet. För att ytterligare stärka kommunernas möjligheter till uppföljning och kvalitetssäkring, bör det även övervägas att införa tydliga sanktionsmöjligheter kopplade till bristande efterlevnad av avtal och kvalitetskrav.

11.3.7 Skärpta krav och möjlighet att ta ut avgifter för kontroll

Södertälje kommun ställer sig i delar tveksam inför användningen av rätten att ta ut avgift. Idag genomför kommunen i flera delar en liknande kontroll av egen regi och privat regi, varför ett uttag av avgift från enbart privata utförare kan uppfattas problematiskt utifrån ett lika-behandlingsperspektiv. Samtidigt är många andra typer av kontroller avgiftsbelagda och det skulle därför vara motiverat att införa avgift även för kontroll av privata utförare inom välfärden. Idag krävs redan resurser för att utföra kontroller och förslaget skulle medföra behov av ökade resurser för tillsyn och hantering av komplexa utmaningar.

11.3.9 Motverka användandet av bolag som brottsverktyg

Södertälje kommun ställer sig positivt till förslaget att begränsa möjligheten att förvärva historikbolag med godkänd aktiebok och eventuella tillstånd från exempelvis IVO och skärpa regelverket kring företagsförvärv. Att begränsa möjligheten att förvärva historikbolag och skärpa reglerna kring företagsförvärv är ett viktigt steg för att motverka missbruk av bolagsstrukturer. Genom dessa åtgärder försvåras det för personer som dömts för brott att sälja bolag till målvakter och samtidigt fortsätta vara verksamma inom organisationen. Södertälje kommun tillstyrker förslagen i avsnitt 11.3.9.

13.3.2 Bättre redovisning för förbättrad tydlighet samt 13.3.4 Statsbidragsportal och sektorsbidrag

Södertälje kommun instämmer i behovet av att utveckla styrmodeller som ger verksamheterna större handlingsutrymme. Detta är i linje med kommunens egen ekonomi och målstyrning. Kommunen ställer sig positiv till mindre riktade statsbidrag samt en statsbidragsportal.

15.3.1 Systematisk användning av erfarenheter

Kommunen tillstyrker förslaget om användning av andra aktörers erfarenheter vid tilldelning av kontrakt.